

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ΜΠΟΥΚΙΑ ΚΑΙ ΣΥΧΩΡΙΟ

**ΕΝΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΘΑΥΜΑΣΜΟΥ
ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ**

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΕΝΑΟΝ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015

Μπουκιά και συχώριο

Μια φράση που χαρακτηρίζει κάτι το ωραίο. Λέγεται για ένα όμορφο κορίτσι αλλά η φράση ξεκίνησε από το νόστιμο φαγητό.

Η εκτεταμένη ερμηνεία της φράσης είναι «[με κάθε] **μπουκιά** [που τρως], [ζητάς και ένα] **συχώριο**»

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

ΜΠΟΥΚΙΑ

Σημασία:

- Ποσότητα τροφής που χωρεί στο στόμα

μπουκιά

1α. η ποσότητα στερεής τροφής που κανονικά βάζει ο άνθρωπος στο στόμα του: 'Αα μπουκιά ψωμί. Μεγάλη / μικρή μπουκιά. Κάνω κάτι μια μπουκιά, το βάζω ολόκληρο στο στόμα μου.

β. για μικρή ποσότητα τροφής: Πάρε μια μπουκιά για να δοκιμάσεις το φαΐ μας. Δεν έβαλα μπουκιά στο στόμα μου, δεν έφαγα τίποτα.

2. (μτφ.) για κτ. πολύ μικρό: μπουκίτσα η ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. 1. || (πληθ.): Λουκούμια μπουκίτσες. Από το τουρκικό lokma λοκμά =μπουκιά απ όπου και ο λουκουμάς.

Συνώνυμο

Βούκα

Με β=μπ **μπούκα** = στόμιο και στόμα .

Η **μπουκιά** σχηματίστηκε όπως και το **φτυαριά** από το φτυάρι , το **κουταλιά** από το κουτάλι. Είναι το ότι χωράει το στόμα. Αυτός που έχει γεμάτο το στόμα (μπούκα) είναι **μπουκωμένος**. Ο σαλπικτής έχει φουσκωμένα μαγούλα και παίζει το **βούκινο** η λατινική **bucina** από την αρχ. Βυκάνη. Ο βυζαντινός σαλπικτής λέγονταν **βουκινάριος**. Απ' όπου και το επώνυμο **Βουτσινάς** < **Βουκινάριος**. (Πιθανόν και από το **Βυτίο** που ονομάζουμε και **βουσί**). Από το στόμιο του πυροβόλου όπλου βγήκε η φράση τον έχω στη **μπούκα**: στοχεύω να τον εκτελέσω.

Το στόμιο είναι κάθε τρύπα , μπούκα πβλ. το ρ **μπουκάρω** = διεισδύω λάθρα ή βιαίως. Ο διαρρήκτης λέγεται **μπουκαδόρος** .

Μπούκα είναι και η είσοδος : πχ. Η **μπούκα** του λιμανιού. Πβλ. **Μπουκαπόρτα**.

Ετυμολογία:

[μπούκ(α) (στη σημ. `στόμα' από τα βεν., δεσ λ.) -ιά και επίδραση του μεσαιωνικού βουκιά (δεσ λ.)· μπουκ(ιά) -ίτσα]

Ίσως από το βόσκω = ποιμένω, τρώω

Συγγενικά

Γουλιά η ποσότητα υγρού που κανονικά βάζει ο άνθρωπος στο στόμα του από το γούλα < λατ. Guila λαιμός > γουλόζος =λαίμαργος.
Πβλ.

Κι αρμενίζαμε στα πέλαγα αγάπη μου παλιά
κι ύστερα το βραδάκι μεθυσμενάκι στα κατηλειά
σ' έπινα κοριτσάκι σαν το κρασάκι **γουλιά γουλιά**
Λ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά **bocca**

Boccaccia = στοματάρα, γκριμάτσα, μορφασμός.
από όπου και ο Βοκακιος

Ο Τζιοβάνι **Μποκάτσιο**, γνωστός με το εξελληνισμένο **Βοκάκιος**, ήταν Ιταλός ποιητής και συγγραφέας, ο μεγαλύτερος από τους μαθητές του φημισμένου Πετράρχη.

ΦΡ *chiudi quella boccaccia!* Βούλωσε το βρομόστομα σου!

Παράγωγα *buccato* = τρυπημένο απ όπου και η μπουγάδα.

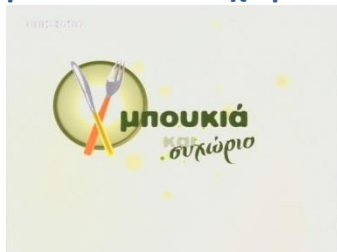
Αγγλικά *mouthful*

Γαλλικά *bouche*

ΕΙΚΟΝΕΣ

1

μπουκιά και συχώριο

Λογότυπο εκπομπής του Ηλία Μαμαλάκη

2

Λουκουμάδες

Lokma = μπουκιές

3

Λουκούμια

Φράσεις

με την μπουκιά στο στόμα.

για μεγάλη βιασύνη αμέσως μετά το φαγητό: Έφυγε με την μπουκιά στο στόμα.

μπουκιά και συχώριο.

για κάτι ή κάποιαν γυναίκα, πολύ θελκτικό. "Συχώριο" είναι η εκφώνηση της φράσης "θεος σχωρέσει τ' αποθαμένα σου" ως ευχαριστήρια φράση στον ευεργετούντα.

παίρνω την μπουκιά από το στόμα κάποιου.

Εδώ είναι μια μπουκιά τόπος·

Μικρός τοπος και όλοι γνωριζόμαστε,
| (για πρόσωπα)

Μια μπουκιά

μικρόσωμος:

Τι να σου κάνει κι αυτός· μια μπουκιά άνθρωπος είναι.

Το φαγητό / το κρέας έγινε λουκούμι

(μτφ.) για φαγητό ή φαγώσιμο πολύ νόστιμο, τρυφερό και καλομαγειρεμένο:

μου ήρθε λουκούμι

με βόλεψε, μου ταίριασε πολύ

Αυτά τα λεφτά που πήρα χωρίς να τα περιμένω, μου ήρθαν λουκούμι .

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μην πεις

Να μη λες μεγάλα λόγια.

ΠΟΙΗΣΗ

Δόξα τῷ Θεῷ - Κώστα Βάρναλη

Απ το πρωι μεσ τη δουλειά
Κασι μέσα στο λιοπύρι
Για **μια μπουκιά** κι ένα ποτήρι
Και « Δόξα τῷ Θεῷ »

Σ' αυτή τη γειτονιά - Μάνου Ελευθερίου

Σ' αυτή τη γειτονιά
μας πήραν οι καημοί
μας πήραν και μας πρόδωσαν
για μια **μπουκιά** ψωμί

Λουκουμάκια - Παιδικό

Παλαμάκια παίξετε
Κι ο μπαμπάκας του έρχεται
Και του φέρνει κάτι τι
Λουκουμάκια στο κουτί.

ΣΥΧΩΡΙΟ

Από το *συγχώριον* < *συγχωρ(ώ) -ιον* (με αποβ. του [γ] πριν από [x])
)

Είναι συγχώρηση, κυρίως άφεση αμαρτιών ή απλώς «άφεση» . Δί-
νεται από αρμόδια πρόσωπα και αιτείται από οποιονδήποτε υπέρ

εαυτού ή τρίτου. Τα αρμόδια πρόσωπα είναι οι πνευματικοί, ή εξομολογητές. Το πώς δίνεται είναι μυστήριο: το μυστήριο της εξομολόγησης.

Επομένως το συχώριο ζητείται μόνον σε πρόσωπα που μπορούν να αμαρτήσουν.

Αυτή είναι η επίσημη διαδικασία. Το συχώριο της φράσης μας διαφέρει

Το φαγητό αν και πολλές φορές το χαρακτηρίζουμε «αμαρτωλό», λόγω χοληστερίνης , τριλιγλυκεριδιων , λιπών και λοιπών επιβλαβών ουσιών , δεν αμαρτάνει ούτε χρήζει συχώριου (αφέσεως).

Όταν αναφερόμαστε σε φαγητό ζητάμε το συχώριο για τον κατασκευαστή του. Αφού έκανε τόσο ωραίο φαί αξίζει να του συγχωρεθούν όλες οι αμαρτίες του.

Η υπέρ της οποίας αιτούμεθα τη συχώρεση δεν παίρνει μυρωδιά για τη αίτηση, δεν μετανοεί (γιατί άλλωστε;) που είναι νόστιμη. Την φράση εξ αλλού την λέμε περιγράφοντας την ωραιότητα του κοριτσιού: «μπαίνει που λες ένα γκομενάκι, μπουκιά και συχώριο» ζητούμε συχώριο για τους γονείς του κοριτσιού ως κατασκευαστές αυτού αριστουργήματος της γενετικής.

Η ΑΦΕΣΗ ΑΜΑΡΤΙΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ ο αναγνώστης καλείται να βγάλει τις παρωπίδες των θρησκευτικών προκαταλήψεων και να δει με ελεύθερο και παιγνιδιάρικο μάτι το κείμενο που ακολουθεί.

Πως χορηγείται

Η άφεση αμαρτιών χορηγείται (θεωρητικώς δωρεάν) τη αιτήση του ενδιαφερόμενου και με την εκπλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων. Αν όμως χρειάζεσθε πιστοποιητικό , το λεγόμενο **συγχωροχάρτι**, τότε πληρώνετε τοις μετρητοίς, χωρίς απόδειξη. Έτσι ξεπλένονται οι αμαρτίες σας. Το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος του ιερατείου δεν είναι απαραίτητο, διότι είναι «άνθρωποι του καταστήματος» και δεν ελέγχονται από κανένα.

Προϋποθέσεις

Διάπραξη αμαρτήματος. Όχι και τόσο δύσκολη προϋπόθεση¹. Αν δυσκολεύεστε απλώς επιθυμήστε την γυναίκα του πλησίον σας, (παράβαση του Αρθ. 1 της 10^{ης} εντολής)².

Η διαδικασία

Επίσκεψη στον εξομολόγο. Γίνεται και κατ οίκον επίσκεψη του εξομολόγου αρκεί να πείσθει ότι είσθε ετοιμοθάνατος.

Δήλωση των αμαρτημάτων. Προφορικώς και ατελώς. Προϋποτίθεται ότι έχετε μετανοήσει ειλικρινώς. Δεν απαιτούνται εξετάσεις ή

---

¹ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσῃ· σὺ γὰρ μόνος ἐκτὸς ἁμαρτίας ὑπάρχεις, ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια. ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΚΕΚΟΙΜΗΜΕΝΟΥΣ

² Οι παπαδες είναι αυστηρότεροι από τους νομικούς. Βασική αρχή του Ποινικού Δικαίου, (άρ. 7 παρ. 1 του Συντάγματος), είναι η αρχή **cogitationis poenam nemo patitur**. «Ουδείς πάσχει ποινήν σκέψεως» .

αποδεικτικά μετανοίας. Αρκεί η προφορική δήλωση σας. «Στην Ελλάδα ισχύει ο,τι πεις και είσαι ό,τι δηλώσεις».

Ο πνευματικός σταθμίζει το μέγεθος των αμαρτιών σας και ή σας δίνει επιτόπου άφεση αμαρτιών (συγχώρηση, το εν θέματι «συχώριο») ή σας ορίζει επιτίμια κάτι σαν πρόστιμα. Τα επιτίμια είναι συνήθως προσευχές επαναλαμβανόμενες μέχρι ναυτιάσεως. Πχ. 20 «Πάτερ ημών» ή γονυκλισίες καλούμενες κατά συνεκδοχήν «μετάνοιες». Πχ. 30 μετάνοιες επιβαλλόμενες σε αμαρτωλό με αρθριτικά τον κάνουν να μετανοήσει για την ώρα και τη στιγμή που πήγε στον πνευματικό.

Εφ όσον σας εδόθη άφεση και εκπληρώσατε τα τυχόν επιτίμια, λυτρώνεστε¹ από την αμαρτία, και δικαιούσθε να κοινωνήσετε των αχράντων μυστηρίων.

Το βαρύτερο επιτίμιο είναι ο προσωρινός αποκλεισμός από τη Θεία Κοινωνία. Βλ. [Ορθόδοξος](#)

Η αμοιβή της αφέσεως

Είναι το μυστήριο της θειας ευχαριστίας.

Προϋποτίθεται ότι εξομολογηθήκατε. Επειδή δεν ελέγχεται αν προηγήθηκε εξομολόγηση, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, οι περισσότεροι εγγράφουν την διαδικασία εις τα παλαιότερα των υποδημάτων τους, φορούν δε τα νεωτέρα των υποδημάτων τους, πάνε στην εκκλησία, και κοινωνούν ασυστόλως των αχράντων μυστηρίων.

Με τα άχραντα μυστήρια υποτίθεται ότι τρώμε το σώμα του Ιησού και πίνουμε το αίμα του. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση θα χαρακτηριζόμαστε βρικόλακες.

Αν προτείνετε σε κάποιον ένα ποτήρι με αίμα ανθρώπου και του πείτε να το πιεί, είναι βέβαιο το θα αηδιάσει και θα αρνηθεί. Αρκεί να διαδοθεί ότι ένα εστιατόριο έχει κεφτεδάκια από κρέας αλόγου για να μην πατήσει ψυχή εκεί. Φαντασθείτε να έλεγαν για κεφτεδάκια από κρέας ανθρώπου. Με τίποτε στον κόσμο! Εξαιρούνται οι περιοχές των ανθρωποφάγων της Αφρικής.

Κατά την παρασκευή της θειας κοινωνίας συμβαίνουν πολλά μυστήρια πράγματα: πχ. η μετουσίωση του άρτου και του οίνου, τα οποία είμαι αναρμόδιος να εξηγήσω.

Δεν γνωρίζω επί παραδείγματι πως απολυμαίνεται το κοχλιάριο της μετάληψης μετά από κάθε χρήση. Πιστεύω ότι κανείς δεν το κατανοεί. Αν παρατηρήσετε, όσοι πιστοί προσέρχονται κάνουν το σταυρό τους. Υποθέτω ότι κατ' ιδίαν λένε «Χριστούλη μου κάνε να μην είχε AIDS ο προηγούμενος»

ΓΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

Το ωραίο ικανοποιεί τις αισθήσεις. Συνηθέστατα την όραση (ωραία γυναίκα, τοπίο, κτήριο κλπ) , την όσφρηση (ωραίο άρωμα, μοσχοβολούν οι γειτονιές, το γιασεμί στο στήθος σου, με μεθύει το άρωμα σας κλπ.) , την ακοή (αιθέρια μουσική, απολαυστικό κομμάτι μουσικής κλπ), τη αφή (χάιδευε κι ας είναι και ρώγες, βελούδινο δέρμα).

Η γεύση δεν θα μείνει έξω. Να μερικές φράσεις ακόμα:

- **Να την πιεις στο ποτήρι**
- **Σαν τα κρύα τα νερά**
- **Ζαχαροπλάστης ήταν ο μπαμπάς σου;**
- **Τη δροσιά του να χεις**

Λέγονταν σε κοπέλα που μας πρόσφερε δροσερό νερό από τη στάμνα. Δεν το λέμε σε αυτές που μας φέρνουν παγωμένο νερό. Το να χαρακτηριστεί κάποια ή κάποιος «κρύα» ή «κρύος» είναι δυσφημιστικό και υβριστικό. Βλ. και κρυόκωλος.

- **Την τρώει με τα μάτια**
- **Την κοιτάει σαν ξερολούκουμο.**

Σαν του Χατζή-Μπεκηρ³ λουκούμ
Ο κάτασπρος λαϊμός σου
Και μαλεμπί καζάντιμπι
ο αναστεναγμός σου

- **κομμάτι**

Το καλό κομμάτι του κρέατος, η *αγαθή μερίς* των ευαγγελίων, λέγεται «το [επίλεκτο] κομμάτι» την ίδια λέξη λέμε για ένα σπάνιο έργο τέχνης, ένα κόσμημα και σε Περί του πολιτικού κόμματος δεν ομιλεί η αισθητική αλλά ούτε και η δικαιοσύνη όπως θα έπρεπε.

- **Το κόμμα**

Είναι το αποκρυπτόμενο μέρος από το κόπτω > κόβω .Δηλαδή το τμημα, το μέρος ενός συνολου. Το πολιτικο κομμα είναι ένα μέρος του κοινοβουλίου.

---

³ Χατζή-Μπεκήρ : παγκοσμίου φήμης ζαχαροπλαστείο στην πλατεία Ταξίμ της Πόλης

- **Ο τόμος**

Είναι συνώνυμο και προέρχεται από το επίσης συνώνυμο τέμνω. Υποκοριστικό τομάριον > τομάρι.²

Ένα μεγάλο σύγγραμμα διαιρείται σε χωριστά βιβλία που λεγονται τομοί⁴.

Υπάρχει μια περίεργη συνάφεια : πολλά τομάρια έχουν κόμματος ως συνοδούς.

- **Ο κόμματος και τα συνώνυμα**

Η υπερθετική μορφή του κομμάτι, με την ποιοτική σημασία του που προανέφερα, είναι «**ο κόμματος**». Αν και αρσενικό, αφορά πάντοτε θηλυκά. Πχ. «**Ποπό ένας κόμματος!**».

Η παρομοίωση μας ωραίας γυναίκας με στοιχεία της πανίδας ή της χλωρίδας γίνεται με βάση την νοστιμιά τους, την εμφά-

---

⁴**1.** γδαρμένο δέρμα ζώου· (πρβ. *προβιά*): *Η καλύβα ήταν στρωμένη με τομάρια. Φορούσε ένα τομάρι για να ζεσταίνεται.*
2α. (μειωτ.) το σώμα του ανθρώπου και με επέκτ., η ζωή του: *Μόνο για το τομάρι του νοιάζεται. Φυλάει το τομάρι του.* ΦΡ *πουλάω ακριβά το τομάρι μου*, υπερασπίζομαι τη ζωή μου ως την τελευταία στιγμή, προκαλώντας στον αντίπαλο μεγάλη ζημιά. *του άργασαν το τομάρι* . **β.** (υβρ.) παλιάνθρωπος: *Αυτό το τομάρι λογαριάζεις! Βρε τομάρι, τι είναι αυτό που έκανες; Μαζεύτηκαν όλα τα τομάρια και πήγαν να μου φάνε την περιουσία.* Ετυμολογία: από το μεσαιωνικό. *τομάρι* < *τομάριον* υποκοριστικό του αρχ. *τόμ(ος)* `κομμάτι, φέτα' -*άριον*] δεξ το ρετσινιά

νισή τους και το μέτρο που αυτά είναι λειχουδιές. Αναφέρω επί τροχάδην:

- Πάπια
- χήνα
- Περιστερά μου ή πιτσουνάκι μου
- Πέρδικά μου
- Σουσουράδα
- Λαφίνα
- Ζαργάνα
- Μελανούρι
- Μπαρμπουνάρα
- Τσαπερδόνα³
- Φούντα της μηλιάς
- Κανελόριζα
- Φράπα
- Νερατζούλα φουντωτή
- Κοντούλα λεμονιά

Αντιθέτως για κάποιο άτομο άσχημο, δύστροπο, μη ανεκτό λέμε : «αυτός **δεν τρώγεται**». Για τον μόλις αποδεκτό λέμε: «δεν είναι σπουδαίος/α, αλλά **τρώγεται**».

Ο Νίκος Τσιφόρος είχε διευρύνει προσφύεστατα τη φράση: «Αυτός δεν τρώγεται, είναι σαν **κατοχικό παστέλι**».

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1

Λύτρα

Το **λυτρώνω** κατάντησε να έχει μεταφορική σημασία. Ο Χριστός, ήταν ο λυτρωτής των ανθρώπων από τις αμαρτίες. Τα **λύτρα** ήταν μετρητό παραδάκι, τα σώστρα που καταβάλλονταν στο Ιερατείο. Το ιερατείο (κν. παπαδαριό) εισέπραττε τα λύτρα για λογαριασμό του λυτρωτή και εξέδιδε το σχετικό συγχωροχάρτι «εις πίστωσιν, ως [πιστοποιητικό](#)». Είναι άγνωστο αν οι παρεχόμενες εγγυήσεις ίσχυαν πραγματικά. Κανένας κατεργάρης δεν γύρισε στον πάνω κόσμο να μας πει ότι την γλύτωσε. Ούτε ο Χριστός (ο λυτρωτής) εξέδωσε κανένα αποδεικτικό έγγραφο για τα **λύτρα** που εισέπραξε και πολύ περισσότερο για το που τα έδωσε. Αυτά πέρασαν στη ζούλα στα φαρδομάνικα των παπάδων και πιθανότατα ο Κύριος δεν το πήρε χαμπάρι, αν και παντογνώστης.

2

Τομάρι

Τομάρι από το μσν τομάριον υποκοριστικό του τόμος. Τμήμα περγαμηνής επανεγράψιμο. Το τομάριον εψέετο (ξύνονταν) και το ξαναχρησιμοποιούσαν. Το ελεγαν [Παλίμψηστο \(πάλιν+ψέω\)](#).

Αυτό ήταν ένα παλιοτόμαρο. Φαίνεται όμως ότι συνήθιζαν να κολλάνε με ρετσίνη ένα τέτοιο παλιοτόμαρο πάνω στο στήθος κάποιου που ήθελαν να διαπομπεύσουν. Επάνω σημείωναν την αίτια

της διαπόμπευσης. Πχ. ΙΗΣΟΥΣ ΝΑΖΩΡΑΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ. Αυτό το **παλιοτόμαρο** λέγονταν και ρετσίνα. Αυτός που έφερε ένα τέτοιο παλιοτόμαρο ήταν στιγματισμένος κοινωνικά τόσο που συνεκδοχικά ο άνθρωπος αυτός ονομάζονταν τομάρι η παλιοτόμαρο μια και του είχαν **κολλήσει τη ρετσίνα**.

3

τσαπερδόνα

Η τσαπερδόνα είναι ο αρχαίος σαπέρδης ή η αρχαία σαπερδής, ένα είδος ψαριού που λέγεται και κορακίνος και πλατίστακος. Ο Διογένης ο Λαέρτιος στο «Βίοι Φιλοσόφων» αναφέρει για τον συνώνυμό του Διογένη τον Σινωπέα, τον Κυνικό φιλόσοφο:

*ἤθελέ τις παρ' αὐτῷ φιλοσοφεῖν: ὁ δέ οἱ **σαπέρδην** δοῦς ἐκέλευσεν ἀκολουθεῖν. ὡς δ' ὑπ' αἰδοῦς ρίψας ἀπῆλθε, μετὰ χρόνον ὑπαντήσας αὐτῷ καὶ γελάσας λέγει, «τὴν σὴν καὶ ἐμὴν φιλίαν **σαπέρδης** διέλυσε».*

Ο πλατίστακος είναι ο αρχαίος μύλλος, το σημερινό μυλλοκόπι

